

**ULUSLARARASI BEŞERİ VE SOSYAL
BİLİMLER İNCELEME DERGİSİ (UBSBİD)**
**INTERNATIONAL HUMANITES AND SOCIAL
SCIENCE REVIEW (IHSSR)**

Volume:7 Issue: 2 Year: 2023

**TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN KURULUŞUNDAN İTİBAREN TURİZMDE SİVİL
TOPLUM KURULUŞLARININ GELİŞİMİ¹**

Nihan GARİPAĞAOĞLU UĞUR *
Çilem BULŞU**
Fatma Fusun İSTANBULLU DİNÇER***

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Makale Tarihiçesi:
Başvuru: 12.10.2023
Revizyon : 12.12.2023
Kabul : 12.12.2023
Orcid Numarası :
0000-0003-2390-6940
0000-0002-7805-5517
0000-0003-2338-2462
Anahtar Kelimeler:
Cumhuriyet, Sivil Toplum,
Sivil Toplum Kuruluşları
(STK), Turizm

Cumhuriyet öncesi dönemden Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılına kadar birçok konuda toplumsal ilişkileri düzenlemek için çeşitli faaliyetlerde bulunan Sivil Toplum Kuruluşları (STK), turizme ilişkin hususlarda da aracı rol oynamıştır. Bu çalışmanın amacı Cumhuriyet döneminde turizm alanında faaliyet gösteren STK'ların gelişimini irdelemektir. Bu amaçla öncelikle STK'ların gelişimi incelenmiş ardından turizm alanında faaliyet gösteren STK'lar araştırılmıştır. Çalışmada ikincil verilerden yararlanılmıştır. Cumhuriyetin 100. yılında halen faaliyetlerini devam ettiren STK'ların internet sitelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. İnternet sitesi ve iletişim bilgileri olmayan STK'lar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Bu çalışmanın özgünlük değeri, Türkiye gibi birçok turizm çeşidine ev sahipliği yapan bir destinasyonda, aktif olarak faaliyet gösteren STK'lar ve bu STK'ların ilgilendikleri alanlarını ortaya çıkararak, turizmde STK'ların önemine vurgu yapmaktır. Yapılan çalışma sonucunda turizm alanında aktif faaliyet gösteren toplam 166 STK'ya ulaşılmıştır. Bu STK'ların kendi aralarında faaliyet alanlarına göre turizm ve sağlık turizmi, yiyecek-içecek, rehberlik, rekreasyon, ulaşım olmak üzere beş kategoride ele alındığı görülmüştür. Turizm alanında faaliyetlerde bulunan STK'ların tek bir liste altında toplanmasının, alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

**THE DEVELOPMENT OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN TOURISM
SINCE THE ESTABLISHMENT OF THE REPUBLIC OF TURKEY**

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Article History:
Received: 12.10.2023
Revised : 12.12.2023
Accepted : 12.12.2023
Orcid Number:
0000-0003-2390-6940
0000-0002-7805-5517
0000-0003-2338-2462

Keywords:
Republic, Civil Society, Non-
Governmental Organizations
(NGOs), Tourism

From the pre-republican period to the 100th anniversary of the establishment of the Republic of Turkey, Non-Governmental Organizations (NGOs), which have played a significant role in regulating social relations on many issues. NGOs also played an intermediary role in solving problems related to tourism. The aim of this research is to find out the development of NGOs in tourism during the Republican period. For this, primarily examined the development of NGOs and then their focused areas of tourism were researched. In this research secondary data were used. In the 100th anniversary of the Republic, websites which has been reached of the NGOs that still continued their activities. NGOs that do not have a website and contact information were not included in the study. Turkey has many tourist destinations with different types of activities. The provided originality of this study is to emphasize the importance of NGOs in tourism by revealing the active NGOs and the areas of interest. As a result of the study, 166 NGOs that focused on tourism area has been found. These NGOs that are considered in five categories according to their interesting areas such as tourism and health tourism, food & beverage, guidance, recreation, and transportation. It is thought that collecting NGOs operating in the field of tourism under a single list will contribute to the literature.

¹ Çalışma İKSAD Enstitüsü tarafından organize edilen 5. Uluslararası 29 Ekim Bilimsel araştırmalar sempozyumunda "Türkiye Cumhuriyetinin 100. Yılında Turizmde Sivil Toplum Kuruluşları" adı altında sunulmuş ve bildiri kitapçığında özet metin olarak yer almıştır.

* İstanbul Üniversitesi, nihan.ugur@hotmail.com

** İstanbul Üniversitesi, cilem.trzm.bulsu@hotmail.com

*** İstanbul Üniversitesi, istanbul@istanbul.edu.tr

Giriş

Sivil Toplum Kuruluşu (STK) herhangi bir zorunluluk olmadan bireylerin kendi isteğiyle katılmış oldukları kuruluşlardır. Bu kuruluşlar, bireylerin gönüllülük esasına dayanarak bir araya gelip, kâr amacı olmaksızın, sorunları çözüme kavuşturabilmeleri için kurulmuşlardır. Asıl amaçları toplumun yaşan kalitesini arttırmak için kamu ve özel sektörle birlikte hareket etmektir.

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de STK’lar önemli yapıdaki kuruluşlar arasındadır. Tarihsel olarak kuruluşları Cumhuriyet’ten öncesine dayanan bu kuruluşların gelişimleri Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak değerlendirilmektedir. Cumhuriyet öncesi yani Osmanlı dönemindeki STK’ların toplum içerisinde çok seslilik yaratabileceği düşüncesiyle gelişimi ve devamlılığı engellenmiştir. Dolayısıyla o dönemde faaliyet gösteren lonca teşkilatı, tarikat ve millet sistemleri gibi sivil toplum kuruluşlarının, sivil toplum yapılarına dönüşümleri engellenmiştir.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Osmanlı dönemine ait devlet-toplum algısı yerini modernliği temsil eden Batılı algıya bırakmıştır. Tek partililiğin hâkim olduğu bu dönemde her ne kadar batılı bir toplum yaratma çabası gösterilmiş olsa da muhalefete yönelik baskı ve yasaklar STK’ların gelişimini engellemiştir. Çok partili döneme geçişle birlikte 1950-1980 arası dönemde STK’ların gelişimi için çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Demokrasinin ve gelişmişliğin olduğu her ülkede STK’lar önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede de STK’lar toplum içinde önemli bir yere sahiptir. Turizm sektörü bağlamında konu ele alındığında ise hem bölgesel hem de ulusal düzeyde bir önemli olduğu görülmektedir. Özellikle paydaşlar arasında aracı bir rolünün olması, toplum içindeki rolünü gözler önüne sermektedir. Yatırımcıların yerel halkın çıkarlarını görmezden gelerek gerçekleştirdiği turizm faaliyetlerinde, yerel halkın çıkarlarını savunmada önemli bir rol üstlenmektedir. Bununla birlikte sürdürülebilir turizm için çevrenin korunması, bölgenin kalkınması, bölge turizmiyle ilgili pazarlama ve planlama politikası gibi önemli birçok konuda önder olabilmektedir.

Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren STK’ların gelişiminin anlatıldığı çalışma, özellikle turizmde faaliyet gösteren STK’ları tek bir liste altında toplayabilmek amacıyla yapılmıştır. Pek çok turizm çeşidine ev sahipliği yapan Türkiye’de, turizm ve alt alanlarında faaliyet gösteren aktif STK’ların, ilgi alanlarına göre listelenmesi çalışmanın sektörel bağlamda özgün değerini oluşturmaktadır. Turizm ve sağlık turizmi, yiyecek-içecek, rehberlik, rekreasyon, ulaşım olmak üzere beş kategoride faaliyetlerini sürdüren, iletişim adreslerinin güncel olduğu STK’ların bir arada gösterildiği çalışmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sivil toplum kuruluşları

Sivil toplum insanların tek başlarına gerçekleştirmeleri güç olan ama bir araya geldiklerinde gerçekleştirebildikleri faaliyetleri ifade etmektedir. Birlikteliği, dayanışma ve gönüllülüğü temsil eder (Keyman F. , 2004). Sivil toplum kavramı Aristo tarafından ortaya atılmıştır, Aristo’ya göre sivil toplum, kurumların hiyerarşisinde yer almaktaydı. Platon’a göre ise, devletin idaresi huzuru ve adaleti temsil edebilecek, şahsi menfaat gözetmeyecek kimseler tarafından yönetilmeliydi. Cicero ise sivil toplumu, hukuk ve adalet ilkeleriyle şekillendirilen politik sistem olarak nitelemekteydi. Barbarlığın karşıtı, sivil toplumdu (Memişoğlu vd. 2006). Her ne kadar tarih boyunca sivil toplumun geçmişi gündeme gelmiş olsa da Çaha’ya (2013) göre İkinci Dünya Savaşından sonraki soğuk savaş döneminde merkezî devlet olgusu yerini sivil inisiyatif, siyasi katılım, özelleştirme ve özgürlüklere bırakmıştır (Güney ve Bahar, 2017).

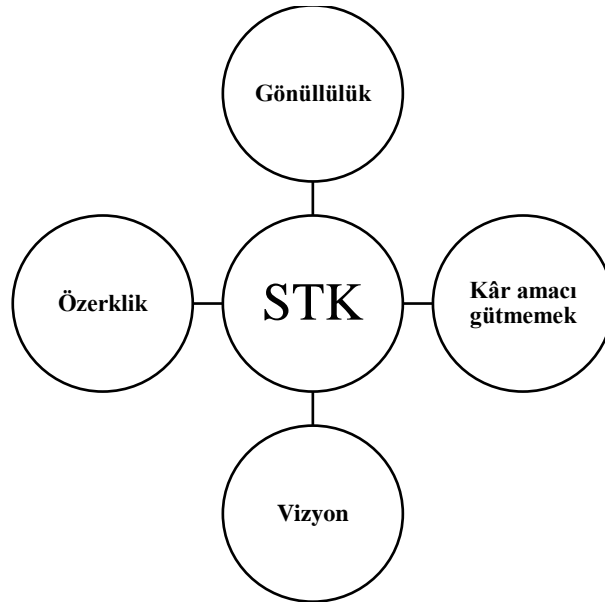
Sivil toplum kuruluşu ise devlet kuruluşları dışında yer alan, ekonomik ve sosyal faaliyetleri üstlenen, gönüllü kuruluşlar olarak ifade edilmektedir (Talas, 2011). Gönüllülük esasına dayanan çalışmalarında çok yönlü düşünebilmek, ekip çalışması yapabilmek, projeler geliştirebilmek ve farklı kültürel öğelere adapte olabilmek gerekmektedir (Semiz , 2021). Duran’a (2005) göre sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmasının nedeni devletin kendi sorumlulukları ve sorunlarını paylaşarak, daha kolay ve hızlı çözüme ulaşmasını sağlamaktır (aktarım: Arslan, 2018). Bu kuruluşlar, sivil yönetimler tarafından kâr amacı gütmeyen, gönüllü kuruluşlar olarak oluşturulan örgütsel yapılar olarak tanımlanabilmektedir (Ulucan ve Kızıllırmak, 2020). STK’lar bireylerin menfaatini gözetme amacıyla hareket ederler. Sadece belirledikleri özel alanlarda çalışmalar yaparlar, STK’lar merkezi dikey yapılanma yapmayı, kendi özerk alanlarında faaliyet gösterirler (Tunç, 1998). Genel işlevi demokrasi bilincini geliştirmek, iktisadi kalkınmayı ve küreselleşmeyi desteklemek, kamu hizmetlerine katkıda bulunarak

sosyal yaşam seviyesini arttırmak olan STK'ların (Arslan, 2018) asıl amacı insanların bilinçli katılımını güçlendirerek, toplumsal destek sağlamaktır.

STK'lar toplumun duyarlı olduğu konuları gündeme getirerek, hükümeti harekete geçirebilirler. Devletin yaptığı işlerin insanlar üzerindeki etkisini takip ederek, denetlenmesini sağlayabilir ve demokratikleşmeye katkıda bulunabilirler. Bununla birlikte toplumsal sorunlara çözüm üretmek için lobi oluşturabilirler, yasal düzenlemeler için devlete çağrı yapabilirler, çalışmalarıyla dikkat çeken isimlere ve akademik çalışmalara destek verebilirler, çeşitli medya araçları ve yayınlarıyla gündem oluşturarak çevresel konularda dünyanın dikkatini çekebilirler, toplumsal sorunları çözmekte devletle işbirliği yapabilirler (Güney ve Bahar, 2017). Ayrıca STK'lar çeşitli konularda çalışmalar yaparak, toplumda farkındalık yaratıp, devletin ilgisini çekmek, sorunlara çözüm bulmak için çaba sarf ederler.

Alan yazında STK'lara ilişkin birçok tanım bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu, STK için "toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü" (TDK, 2023) tanımını yapmıştır. Folger (2022) STK'yı devletten bağımsız olarak işlev gören bir örgütsel yapı olarak belirtmiştir. STK'lar insani bir amaç için ulusal veya uluslararası olarak kurulmuş olan yapılardır. Ayrıca; halkın katılımının olması, hesap verebilir bir yapıya sahip bulunması, istişare ederek uygulamalarda bulunması gibi özellikler ise STK'nın önemine vurgu yapmaktadır. Bu özelliklerden dolayı yardımsever nitelikli, dayanışma sağlayan sosyal amaçlı hizmet üreterek hem yönetim hem de sivil toplumun yaşamsal kalitesinin artmasını sağlamaktadırlar (Dunkerley ve Fudge 2004; Aydın ve Selvi 2012).

Bir toplumun belirsiz, istikrarsız ve karmaşık olması, o toplumunun gelişmişlik düzeyine etki edebilmektedir. Sorunlar farklı faktörlerin etkileşime girmesiyle değişim gösterdikçe, topluluklar ve kurumlar birbirinden farklı bakış açılarıyla sorunları ele alabilmektedirler. Bir STK, sürdürülebilir bir değişimi belli bir noktada yakalasa bile, bir başka destinasyonda aynı sonucu elde edemeyeceği belirsizdir (Edwards, 1997). Bu nedenle birbirinden farklı yapılardaki STK'lar ilgilendikleri ve yetki alanlarına giren konularda çalışmalar yaparlar (Saunier, 2009). Devlet kurumlarına bağlı olmayan, sivil toplum için hizmet veren STK'lar dört ana prensip üzerine kurulmuştur (Şahin ve Öztürk, 2011). STK'ların kuruluşlarında dayandırıldıkları prensipler, Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. STK'ların kuruluşun prensipleri. (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Şekil 1'de gösterilen bu prensipler gönüllülük, kâr amacı gütmemek, özerklik ve vizyon şeklinde sıralanabilir (Şahin ve Öztürk, 2011):

• *Gönüllülük*: STK'nın kurulmasını engelleyecek bir yasal sorun olmamasının yanı sıra, STK'ya katılımın da gönüllülük esasına dayanmasıdır. Kuruluşa kendi istekleriyle üye olmaktadır.

• *Kâr amacı gütmemek*: Asıl amaçları kâr elde etmek olmayan STK'lar, gelir getirici faaliyetlerde bulunsalar dahi, üyelerine kârdan pay dağıtmazlar fakat kuruluşa görev alan çalışanlara ödeme yaparlar.

• *Özerklik*: STK'lar merkezi idareden bağımsız olmakla birlikte, yasalar dâhilinde denetlenebilirler. Ayrıca yetki verilen kuruluşlarca, üyelerin bilgi sahibi olmasını sağlayacak şekilde denetim yapılabilir.

• *Vizyon*: STK'lar kuruluşlarında var olan değerlerine ve bu değerler doğrultusunda geliştirmiş oldukları amaçlarına uygun faaliyetler gösterirler.

Türkiye'de STK'ların tarihi Osmanlı dönemi yani cumhuriyet öncesi dönem ve cumhuriyet sonrası dönem olarak ele alınabilir. Osmanlı döneminde sivil toplum kuruluşlarının çok sesliliğe neden olabileceği sebebiyle STK'ların kurulması ve devamlılığı engellenmiştir. STK'ların ilk örnekleri olarak dernekler 1856 Kırım savaşıdan sonra faaliyet göstermeye başlamıştır. Tanzimat sonrası "esnaf" ismiyle bir araya gelen küçük sermaye sahipleri temsil eden STK'lar, İkinci meşrutiyetin ilanından sonra, 1925 yılında kaldırılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra, kanunda yapılan değişikliklerle esnaf cemiyetlerine üyelik zorunlu hale getirilmiştir. Bununla birlikte esnaf cemiyetleri nispi olarak STK olma özelliklerini yitirmişlerdir (Ünalı, 2016).

Cumhuriyet öncesi sivil toplum kuruluşları

Cumhuriyetten önceki Osmanlı Dönemi'nde artan ihtiyaçlar ve modernleşme çabalarıyla sivil toplum anlayışı gelişmeye başlamıştır. Batıdaki sivil toplum anlayışı, bireylerin gönüllü olarak bir araya gelip, devletin kontrolünden bağımsız olarak toplumsal ihtiyaçlarını karşılaması oluştururken, bu durum Osmanlı'da farklılık göstermektedir. Osmanlı siyasi rejiminde hâkim olan "güçlü devlet anlayışı" (Alpay, 2005) sebebiyle Batı'daki sivil toplum anlayışından farklı olarak gelişmiştir (Lale & Kaymaz, 2019). Osmanlı'da sivil toplum - devlet ilişkisinde, belirleyici konumda olan devlet olduğundan, sivil toplum faaliyetleri de devletin kontrolü altında gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla Osmanlı'da bugün ki anlamıyla sivil toplum anlayışı bulunmamaktadır (Arslan, 2018). Bununla birlikte çok zengin bir toplumsal yapıya sahip olması sivil toplum anlayışının gelişmesine olanak sağlamıştır. Dini yaşamın yapılanması, toplumda yayılan medrese ve ulema, çeşitli dinlere dayalı şekilde oluşan ulusal yapı veya çok dinli millet sistemi, loca türü örgütlenmeler, ayan gibi unsurlar Osmanlı'da STK için zengin bir alt yapı oluşturmuştur (Çaha, 1995). Batılı anlamda bir STK anlayışı hâkim olmasa da Osmanlı devleti döneminde de STK faaliyetleri yürüten bir takım kuruluşlar mevcuttur. Bu kuruluşlar;

• *Vakıflar*: Osmanlı'da birçok hizmetin yerine getirilmesinde önemli role sahip olan vakıflar han, okul, cami, kitaplık, hastane, çeşmeler, sebiller, imaretler, su getirme ve bu tesislerin bakımı, hatta bazen mezarlıklar gibi birçok hizmetin yerine getirilmesinden sorumlu kuruluşlardır (Bayartan, 2008).

• *Esnaf Loncaları*: Devletin denetimi altında, benzer iş kolunda faaliyet gösteren esnafın dayanışma sağlamak için kurdukları mesleki örgütsel yapılar olan (Akbaş, Bozkurt, & Yazıcı, 2018) esnaf loncaları, halkla merkezi idare arasında aracılık görevi üstlenmiş, aynı zamanda merkezi idarenin taşra teşkilatına yardımcı olmuştur (Tüzün, 2018).

• *Ahilik Teşkilatı*: Osmanlı döneminin önemli bir sivil toplum kuruluşu olan ahilik; meslek ahlakını korumayı, dayanışmayı ve toplumsal düzeni sağlamıştır. Herhangi bir kâr amacı gütmeyen ve gönüllülük esasına dayanan ahilik teşkilatı, ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunan bir yapıya sahip olmasından ötürü "sosyal güvenlik" kurumu işlevini de yerine getirmiştir (Kaymaz, 2022).

Osmanlı döneminde STK'ların gelişimi, devletin hâkimiyetine zarar verebileceği düşüncesiyle devlet tarafından kısıtlanmıştır. Bu dönemde toplumsal yapı büyük ölçüde devlet merkezli olup, toplumsal faaliyetler devlet kontrolü altında yürütülmüştür. Bu yapıdan dolayı modern STK anlayışla birebir örtüşmeyen bir sivil toplum yapısı görülmektedir. Ancak modern anlamda sivil toplum anlayışı Osmanlı devletinin son dönemlerine doğru hissedilmeye başlamış olup, Cumhuriyet döneminde görülmeye başlanmıştır.

Cumhuriyetin dönemi sivil toplum kuruluşları

Türkiye’de devlet ve toplum arasında var olan STK’ların gelişimi, Osmanlı döneminde devletin gücünü kısıtlayacağı gerekçesiyle engellenmiştir. Lonca teşkilatı, tarikat ve millet sistemleri gibi sivil toplum örgütleri, Osmanlı’da var olan devlet anlayışından dolayı sivil toplum yapılarına dönüşmemiştir (Şahin ve Akboğa, 2019). Cumhuriyetin ilanından sonraki tek partili dönemde, batılı – modern bir toplum oluşturmak için çabalanırken, muhalefete yönelik baskılar ve yasaklar sivil toplumun gelişimini de engellemiştir. Demokrasi ve sivil toplum 1946 itibariyle yeniden şekillenmeye başlamıştır. Cemiyetler kanununun kabulü ile merkezi idareden bağımsız olarak dernek kurulmasına imkân tanınmıştır. Çok partili döneme geçildiğinde sivil topluma ait unsurlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Sivil topluma ait örgütler dini gruplar, işçi sendikaları, işveren kesimi, medya ve köylü gruplarından oluşmuştur (Akçeşme, 2013). Tosun (2001) Türkiye Cumhuriyeti 1961 anayasasıyla birlikte siyasi partiler ve dernekler için ayrı düzenlemeler yapıldığını ancak STK’lar arasında siyasi kutuplaşmanın başlamış olduğunu belirtmiştir (aktarım: Şahin ve Akboğa, 2019). Türkiye’de 1960 itibariyle belirgin hale gelen, 1980’lere gelindiğinde iyice önem verilen “yönetimde yeniden yapılanma” çabaları, 1990’larda küreselleşme ve yerelleşme kavramlarının gündeme gelmesiyle, sivil aktörleri ve yerel yönetimleri öne çıkartacak kanunlar yapılmıştır. Maastricht Anlaşması ile “hizmette halka yakınlık” ilkesi ile uyumlu olacak şekilde özel sektör, STK, meslek kuruluşları ve kamu kuruluşları arasında iletişim sağlamak, hizmet kapasitelerini arttırmak merkezi idarenin yetkileri içerisinde ele alınmıştır (Tosun, 2007). Çaha (2005) sivil toplumun gelişiminde 1950 ile 1980 arasında atılan adımlar olmakla beraber gerçek anlamda siyasi yaşamı etkileyecek adımların atılmadığını, sivil toplum kuruluşlarının halk adına hareket etmekten daha çok siyasi partilere göre hareket ettiklerini belirtmiştir (Akçeşme, 2013).

Cumhuriyet döneminde 1980’li yıllara kadar devlet, toplum ve bireyden üstün tutulmuştur. Liberalleştirme, insan hakları, sivil toplum, çevre ve kadın gibi konular 1980’li yıllar itibariyle öne çıkmaya başlamıştır. Sivil toplum kavramı siyasal ve toplumsal yapı için önemli bir kavram haline gelmiştir. Sivil toplum kuruluşları 1980’li yıllar itibariyle ideolojik eylemler yerine sağlık, turizm, çevresel konular, etnik haklar, kadın hakları gibi konulara yoğunlaşmışlar ve devletten ilgilendikleri konuya yönelik haklar alabilmek için uğraşmışlardır (Akçeşme, 2013).

Sivil toplumun kuruluşlarının gelişmesinde 1995 yılında anayasada yapılan değişiklikte önemli bir rol oynamıştır. Serbest pazara geçiş, etnik kimlik talepleri ve küreselleşme süreci sivil toplumun devlet denetiminden çıkmasında fayda sağlamıştır. Marmara ve Kaynaşlı (Düzce) depremlerinin gerçekleştiği 1999 yılında arama kurtarma çalışmalarına katılan sivil toplum kuruluşları, toplumun ilgisini çekip, güvenini kazanmıştır (TUSEV, 2011). Sivil toplumun uluslararası faaliyetlerinin öne çıkması açısından 1996 yılında gerçekleştirilen Habitat Konferansı önemli bir yer tutmaktadır (Akçeşme, 2013). İstanbul’da gerçekleştirilen Habitat II konferansına 2500 STK ve 171 ülkeden 3000 delege katılmıştır (Alim, 2010). Türkiye’nin 1999 yılında Avrupa Birliği (AB) üyeliğine adaylığının Helsinki zirvesinde resmen onaylanmış olması ve 2005 yılında üyelik müzakerelerinin başlaması (Keyman ve İçduygu, 2003), sivil toplum anlamında bir canlanmaya sebebiyet vermiştir. Sivil toplum örgütlerinin önemi 2000’li yıllar itibariyle öne çıkmıştır (TUSEV, 2011). AB müktesebatıyla uyumlu olacak şekilde 2002 yılı itibariyle STK’lara dair olumlu yönde, özgürlükçü yasal değişimler yapılmıştır. Bununla birlikte Doyle (2016) devletin STK’ları baskı altına aldığını, Altan-Olcay ve İçduygu (2012) ise devletin STK’lara desteğinin az olup, müdahalesinin de sıkça olduğunu belirtmişlerdir (aktarım: Şahin ve Akboğa, 2019). AB 2022 Türkiye raporunda, sivil toplum kuruluşlarının baskıya uğradıkları belirtilmiş ve Venedik komisyonunun Temmuz 2021 yılında yapmış olduğu STK’larla ilgili tavsiyelerin uygulanması önerilmiştir (AB Komisyonu, 2022). Demokrasinin olduğu gelişmiş ve sanayileşmiş toplumlarda STK önemli bir yer tutmaktadır. Demokratikleşme ile birlikte sivil toplumun etkisi artmaktadır. Devletten bağımsız olarak ve gönüllülük esasına dayanan örgütlenmeler Türkiye’de nispeten daha az gelişmiş (Talas, 2011) olmakla birlikte pek çok alanda faaliyet gösteren STK’ların, turizm sektörü içerisinde bölgesel ve ulusal düzeyde önemli bir yeri bulunmaktadır.

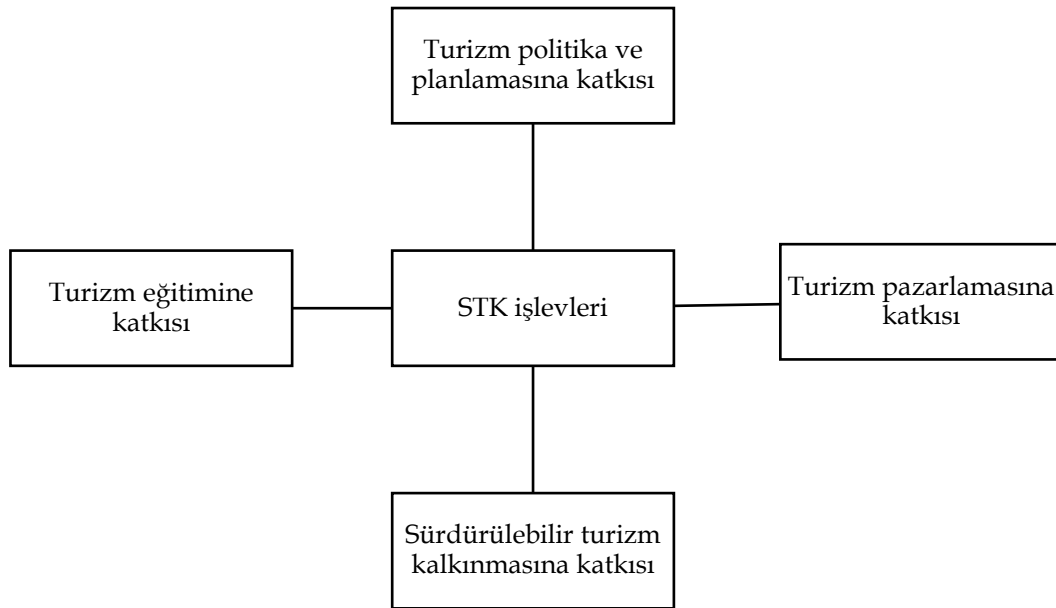
Turizm sektöründe STK’ların rolü

Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulduğu yıllarda turizm ve tanıtım faaliyetleri önem kazanmaya başlamıştır. Devletin yürüttüğü faaliyetlere ilaveten, turizm alanında çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşları tanıtım faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Devletin yol göstericiliğinde, sivil toplum kuruluşları da turizmde yaşanan sorunlara çözüm bulmaya ve ülkenin çekiciliklerini tanıtımaya çalışmışlardır (Evcin, 2014).

Turizm ile ilgili STK'lar turizm sisteminde yer alan paydaşlar arasındaki koordinasyonun sağlanmasında rol üstlenmektedir (Harman, 2014). Turizm yatırımı yapılan bölgelerde, yerel halkı tanımayan ya da turizm geçmişi olmayan yetkililer ile yerel halkın çıkarlarını savunmada, STK'lar güçlü bir etki yaratabilmektedir (Tosun, 2000). STK'lar yerel halkın çıkarlarını savunarak, bölgenin ve doğal çevrenin korunmasında, sürdürülebilir bir turizm yapılmasında önemli rol üstlenebilmektedirler. Turizm sektöründe yer alan STK'lar, turizm bölgelerinin gelişime katkı sağlamakta, danışmanlık, çevresel kampanyalar ve koruma faaliyetlerinde bulunmaktadır. Turizm girişimlerinde STK'ların yer alması, daha sürdürülebilir olmasında etkili olmaktadır. Diğer taraftan STK'ların toplumun sosyo-ekonomik gerçekleri, pazarlama ve kalite gerekliliği hakkında bilgisinin az olabileceği endişesinin yanı sıra turizm girişimlerinde şeffaflıktan yoksun olabildikleri, kendi tanıtımlarını öne çıkarttıkları eleştirileri de yapılmıştır (Simpson, 2008).

Alan yazında turizm ve STK'lar ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Aydın ve Selvi (2012), Ulucan ve Kızılırmak (2020) STK'ların kırsal turizmdeki; Keskin (2016) ve Baysal (2020) destinasyonlardaki rolü hakkında çalışmalar yapmışlardır. Harman (2014), Demirci (2014), Gökkaya ve Demirkol (2017), Güney ve Bahar (2017) STK'ların turizme katkılarını araştırmışlardır. Küçük ve Güneş (2013), Artun ve Akbulut (2015), Bayram vd (2016), (Bekçi ve Şahin (2019) STK'ların sürdürülebilir turizm faaliyetlerini incelemişlerdir.

Turizmde faaliyet gösteren STK'lar kırsal alanların kalkınması, destinasyonların bilinirliğini artırma, sürdürülebilir ve aynı zamanda yerel halkın yararını gözeterek şekilde rol üstlenebilmektedirler. Şekil 2'de turizm alanında faaliyet gösteren STK'ların işlevleri gösterilmektedir.

Şekil 2. Turizm'de faaliyet gösteren STK'ların işlevleri (Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur)

Turizm sektöründe yer alan STK'ların Şekil 2'de gösterilen işlevleri, turizm politikaları dört ana başlık altında toplanmıştır (Harman, 2014):

- *Turizm politika ve planlamasına katkısı:* Destinasyonlarda sürdürülebilir bir gelişim sağlamak için turizm politikaları ve planlamaları önemlidir. Bir destinasyonda yapılabilecek turistik faaliyetlerin belirlenmesi, paydaşların belirlenerek yönetilmesi, turizmin ekonomik fayda sağlayacak şekilde sürdürülebilir bir şekilde gelişimi için kuralların, stratejilerin ve hedeflerin tespitinin yapılması gerekir. STK'lar politika ve planlamalar yapılırken, destinasyonda yer alan halk ile diğer paydaşlar arasında iletişimi sağlayabilmektedir.

• *Turizm pazarlamasına katkısı:* Bir turizm pazarlaması faaliyetleri, turistik işletmeler kadar destinasyona da fayda sağlamaktadır. STK'lar buldukları destinasyonun rekabetçiliğine katkıda bulunan örgütlerdir. STK'lar destinasyonun gelişiminde paydaşlar arası iletişim işlevlerinin yanı sıra, turizmin gelişmesine destek sağlamakta, enformasyon ofisleri açarak bilgilendirme yapmaktadır. STK'lar fuarlara katılarak, reklam kampanyaları ve tanıtım faaliyetlerinde bulunarak turizm destinasyonunun imajının oluşturulmasında etkili olabilmektedirler.

• *Sürdürülebilir turizm kalkınmasına katkısı:* Turizm destinasyonun doğal çevre ve kaynaklarının korunması, destinasyonun sürdürülebilirliğini sağlamaktadır. Turizmin sürdürülebilir olması için kaynak kullanımına dikkat edilmesi, atıkların azaltılarak, doğal çeşitliliğin korunması, yerel halkın ekonomik fayda sağlaması gerekmektedir. STK'lar yerel halkın ekonomik fayda sağlaması için yön gösterici çalışmalar yapabilmekte, doğal çevrenin korunması için çabalamaktadırlar.

• *Turizm eğitime katkısı:* STK'lar turizm konularında araştırma faaliyetlerinde bulunarak, gerek yerel halka gerek turizm işletmelerine danışmanlık yapabilmektedirler. STK'lar turizm alanında bilimsel toplantılar düzenleyebilir, sektör hakkında bilgilendirme yapacak raporlar hazırlayabilirler. STK'lar ayrıca yerel halka eğitim sağlayabilmektedirler.

Kâr amacı gütmeyen, merkezi otoritelerden bağımsız olarak gönüllülük esasına göre hizmet veren STK'lar, sürdürülebilir bir turizm için doğal çevrenin korunmasıyla birlikte yerel halkın çıkarlarını da gözetirler. STK'lar turistlerin çevre hakkında bilgi edinebileceği enformasyon ofisleri açabilirler. Yerel halkı turizm konusunda bilinçlendirirler. Doğrudan ve dolaylı olarak turizm destinasyonun imajının oluşturulması ve tanıtımının yapılmasına katkıda bulunabilirler. Canlıların doğal yaşam alanlarına, çevrenin ve kaynakların korunarak, atıkların azaltılmasına dikkat çeken STK'lar, destinasyona mahsus ürünlerin satışını teşvik ederek yerel halkın ekonomisine katkı sağlamaya çalışırlar. STK'lar çeşitli eğitim faaliyetleriyle yerel halkı turizm konusunda bilinçlendirebilir, halkın turizmden gelir elde etmesini sağlayacak kurslar düzenleyebilirler. Sektörün bilgilendirilmesini sağlayacak şekilde araştırma sonuçlarını raporlar, düzenledikleri konferans ve seminerlerle turizm hakkında bilgilendirme yapmanın yanı sıra, sektörde yer alan paydaşların bir araya gelmesini de sağlayabilirler.

Yöntem

Cumhuriyetin kuruluşunun 100. Yılında, sivil toplum kuruluşlarının 1923 ile 2023 arasındaki gelişimleri ve turizmde faaliyet gösteren STK'lar hakkında bilgi verilmek amacıyla yapılan çalışmada ikincil verilerden yararlanılmış olup, ilgili STK'ların internet sitelerinden bilgiler toplanmıştır.

Turizmde faaliyet gösteren çok fazla sayıda STK, dernek ve vakıf adı altında bulunmaktadır. DERBİS (2023) faal dernek sayısının 101.309 olarak göstermektedir. Turizm, kültür ve sanat alanında faaliyetlerde bulunan dernek sayısını ise 5.946 olarak belirtmiştir. Toplam dernek sayısının %5,8'ini turizm, kültür ve sanat alanında faaliyette bulunan dernekler oluşturmaktadır. Çalışma esnasında hazır yapılmış listeler incelenmiş, tek tek her birinin internet sayfasına erişilmiştir. Aktif internet sayfası olmayan, faaliyetleri durmuş olan STK'lar liste dışı bırakılmış olup, sadece internet sitesi ve iletişim bilgileri olan STK'lar çalışmaya dâhil edilmiştir. Böylece toplamda "turizm ve sağlık turizmi", "yiyecek içecek", "rehberlik", "rekreasyon" ve "ulaşım hizmetleriyle" ilgili olmak üzere beş kategoride faaliyet gösteren 166 STK'ya çalışmada yer verilmiştir.

Bulgular

İnternet üzerinden araştırılarak turizm ile ilgili STK'lar araştırılmıştır. STK'lar ilgi alanlarına göre farklı tablolarda gösterilmiştir. Ulaşım alanında 36, rekreasyonel faaliyetlerle ilgili 4, rehberlik ile ilgili 14, yiyecek içecek alanında 11, sağlık turizmi alanında 14 ve turizmle ilgili çeşitli konularla ilgili çalışmalar yapan 87 olmak üzere toplam 166 adet STK listelenmiştir. Turizm sektöründe yer alan ve çeşitli amaçlar doğrultusunda çalışmalar yapan STK'lar Tablo 1'de gösterilmektedir. Ayrıca sağlığını korumak ya da tedavi görerek tekrar sağlığına kavuşmak için seyahat edenlere yönelik olarak yapılan turizm faaliyetlerini geliştirmek ve desteklemek amacıyla kurulmuş STK'lar, Tablo 1'in alt kısmında bir başlık altında toplanmıştır.

Tablo 1. Turizm alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları

STK: TURİZM	İNTERNET ADRESİ	TELEFON / İLETİŞİM
Arkeologlar derneği	http://arkeologlarderneği.org/	arkeologlarderneği@gmail.com
Abana Turizm Derneği - Kastamonu	https://abanatravel.com/	0533 747 88 89 info@abanatravel.com
Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği - AKTOB	https://aktob.org.tr/	0242 321 39 94 info@aktob.org.tr
Alanya Turistik İşletmeciler Derneği - ALTİD	https://www.altid.org.tr/	0242 514 34 74 - 75 info@altid.org.tr
Alternatif Turizm Etkinlikleri ve İşletmeleri Birliği - ATİB	https://www.atip.org.tr/	0242 237 50 59 info@atib.org.tr
Anadolu Kültür	https://www.anadolukultur.org/	0212 219 18 36 iletisim@anadolukultur.org
Anadolu Turizm İşletmecileri Derneği - ATİD	https://www.atid.org.tr/	0312 430 35 48 info@atid.org.tr
Anadolu Turizm ve Folklor Derneği - ATFD	http://www.atfd.org.tr/	0530 683 81 73
Ayhan Şahenk Vakfı	http://www.ayhansahenvakfi.org.tr/	0212 335 30 71 asvakif@sahenvakfi.org.tr
Ayvalık İlçesi Turizm Geliştirme Birliği - AYTUGEB	https://www.aytugeb.gov.tr/	0266 312 80 69
Batı Karadeniz Turizm Belgeli Otelciler Derneği - BAKTOD	http://baktod.org.tr/	0374 262 98 00
Belek Turizm Yatırımcıları Birliği - BETUYAB	https://betuyab.com.tr/tr	0242 725 56 92 - 93 info@betuyab.com.tr
Bergama'yı Sevenler Turizm Derneği - BERSEV	https://bergama.org.tr/	0232 631 35 91 bilgi@bersevturder.com.tr turizm@bersevturder.com.tr
Bodrum Otelciler Derneği - BODER	https://www.boder.org/	0252 316 32 46
Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği	https://www.bugday.org/blog/	0216 349 99 33 dernek@bugday.org
Bursa Kültür Sanat Turizm Vakfı - BKSTV	https://www.bkstv.org.tr/	0224 234 49 12 info@bkstv.org.tr
Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı - ÇEKÜL	https://www.cekulvakfi.org.tr/	0212 249 64 64 - 0212 251 54 44 cekul@cekulvakfi.org.tr
Çorum Kültür ve Turizm Derneği	https://www.corumkulturturizmderneği.com/	0532 715 17 87 info@corumkulturturizmderneği.com
Çukurova Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği - ÇUKTOB	http://www.demo.tbads.net/uktob/	0322 363 53 53 info@cuktob.org.tr
Denizli Turistik Otelciler ve İşletmeciler Derneği - DENTUROD	http://www.denturod.com.tr/	0258 265 15 06 - 0258 241 20 05 info@denturod.com.tr
Doğa Derneği	https://www.dogaderneği.org/	0850 840 60 49 doga@dogaderneği.org

Dünya Mirası Gezginler Derneği	https://www.worldheritagetravellers.com/	info@worldheritagetravellers.com
Edirne Tanıtım ve Turizm Derneği - ETTDER	https://ettder.org/	0545 256 1962 ettder@gmail.com
Edremit Körfezi Turizm İşletmeleri Derneği - EKTİD	http://www.ektid.org.tr/	0266 384 33 80 bilgi@ektid.org.tr
Ege Turistik İşletmeler ve Konaklamalar Birliği - ETİK	https://www.etik.org.tr/	0232 489 47 77 info@etik.org.tr
Ege Turizm Derneği	http://www.egeturizmderneği.org/	0232 482 00 21 info@egeturizmderneği.org
EGET Vakfı	https://www.eget.org.tr/	0252 214 86 84 merkez@eget.org.tr
Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği	http://www.ekoturizmderneği.org/	0212 249 48 17 -19 info@ekoturizmderneği.org
Fethiye Otelciler Birliği Derneği - FETOB	https://fetob.org/	0252 612 37 95 info@fetob.org
Foça Tuder	http://www.focatuder.com/	0232 812 31 35 bilgi@focatuder.com
Fuar Endüstrisi Derneği - FUED	http://www.fuarendustrisiderneği.com/	reha.tartici@cnr.net
Gençtur	https://genctur.com.tr/	0212 244 62 30
Göcek Derneği	https://www.gocek.com.tr/	0541 282 35 74 info@gocek.com.tr
Gönüllü Hizmetler Derneği	https://gonulluhizmetlerderneği.org/	0212 244 62 24
Güney Ege Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği - GETOB	https://getob.org.tr/	0252 412 02 00 info@getob.org
Güney Marmara Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği - GÜMTOB	https://www.gumtob.org.tr/	0224 233 62 24 info@gumtob.org.tr
Güneydoğu Anadolu Turistik Otelciler ve İşletmeciler Derneği - GATOD	http://www.gatod.org.tr/	0342 326 21 22 info@gatod.org.tr
Hac Umre Seyahat Acentaları Derneği - HURSAD	http://hursad.org/	0212 525 33 33 hursad@hursad.org
İstanbul Kültür Elçileri Derneği - ISKED	http://www.isked.org/	0533 578 49 05
İstanbul Turizm Derneği - İSTTA	http://www.istta.org.tr/tr	0212 411 1000 info@istta.org.tr
İstanbul Turizm Seyahat Acenteleri Derneği - TUSAD	https://www.tusad.org.tr/	0532 688 36 61 info@tusad.org.tr
Kapadokya Turistik Otelciler ve İşletmeciler Derneği - KAPTİD	http://www.kaptid.org/	0384 213 95 14 kapadokya@kaptid.org
Karadeniz Doğa ve Çevre Derneği	http://www.kadoced.com/	0452 310 20 30 bilgi@kadoced.com, info@kadoced.com

Karadeniz Turistik İşletmeciler Derneği - KATİD	https://www.katid.org/hakimizda/	0533 955 55 20 info.samsun@northpoint.com.tr
Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği - KORDER	http://korder.org/	korderyk2020@gmail.com
Kuşadası Otelciler ve Yatırımcılar Derneği - KODER	http://www.koder.org.tr/	0256 612 70 72 info@koder.org.tr
Küçük Oteller Derneği	https://www.turkoder.com/iletisim/	0212 346 00 10 Info@turkoder.com
Kültür Kenti Vakfı	https://www.instagram.com/kulturkentivakfi/	444 0 495
Lozan Mübadilleri Vakfı	http://www.lozanmubadilleri.org.tr/	0212 245 61 55 lozanmubadilleri@ttmail.com
Manisa'yı Tanıtma ve Turizm Derneği	https://www.manisaturizmdernegi.com/	0236 231 13 37 bilgi@manisaturizmdernegi.com
Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği - NALTUD	http://www.naltud.org.tr/	0507 607 66 65 naltud@hotmail.com
Otel Satın Alma Yöneticileri Derneği - TÜRSAD	http://www.tursad.org/Default.aspx	0242 316 60 60 info@tursad.org
PKU Aile Derneği	https://www.pkuaile.com/	0212 613 42 81 pkuaile@gmail.com
Profesyonel Otel Yöneticileri Derneği Antalya - POYD	https://www.poyd.org/	0242 312 32 06 - 0533 486 14 23 info@poyd.org
Sanatçılar Sanatseverler Kültür ve Dayanışma Derneği - SANSEV	http://www.sansev.org/	0216 441 47 02
Seyahat Acentaları Yöneticileri Derneği - SAYD	http://www.sayd.org.tr/tr/default.html	0 532 6304269 info@sayd.org.tr
Skål International Istanbul Club	http://www.skalistanbul.com/	0212 296 18 80 skal@skalistanbul.com
Şavşat Kültür Turizm ve Dayanışma Derneği	http://www.savsatdernegi.com/	0212 541 60 08 savsatdernegi08@hotmail.com
Tarih Vakfı	https://tarhvakfi.org.tr/	212 522 02 02 tarhvakfi@tarhvakfi.org.tr
Tarihi Kentler Birliği	https://www.tarihikentlerbirligi.org/	0212 323 31 32 info@tarihikentlerbirligi.org
Tema Vakfı	https://www.tema.org.tr/	0212 291 90 90
Turizm Ajansı	https://www.turizmajansi.com/	0212 536 77 77 editor@turizmajansi.com
Turizm Akademisyenleri Derneği - TUADER	https://tuader.org/	0312 926 26 20 tuader.org@gmail.com
Turizm Dayanışma Derneği - TURDAY	https://tuesday.org/#	0542 440 20 46
Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı - TUGEV	https://www.icvb.org.tr/tr/tug-ev-tr/	0212 522 55 55 istanbul@icvb.org

Turizm İşbirliği Derneği - TURID	http://www.tur-id.com.tr/	0537 321 79 80
Turizm İşletmecileri ve Seyahat Acenteleri Derneği - TİSAD	http://www.tisad.org/	0462 332 61 22 info@tisad.org
Turizm Otel Yöneticileri Derneği - TUROYD	https://turoyd.org/	0532 422 7655 info@turoyd.org
Turizm Platformu	https://turizmplatformu.istanbul/	0546 601 45 72
Turizm stratejileri derneği	http://www.turist.org.tr/iletisim	0532 282 40 00 merhaba@turist.org.tr
Turizm ve Destinasyon Geliştirme Derneği - TDGD	http://www.tdgd.org.tr/	0850 550 83 43 info@tdgd.org.tr
Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği - TUYED	http://www.tuyed.org.tr/	0532 275 95 54 - 0530 237 38 45 info@tuyed.org.tr
Turizmdays	https://www.turizmdays.com/	0532 231 85 23 emin@turizmdays.com
Turizm Konseyi	https://turizmkonseyi.org/	iletisim@turizmkonseyi.org
Turizm Strateji ve Araştırma Merkezi Hakkında - TURSAM	https://tursam.org/	0312 926 26 20 bilgi@tursam.org
Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı TAÇ Vakfı	https://www.tacvakfi.org.tr/tr	0212 514 46 82 - 83 tac@tacvakfi.org.tr
Türkiye Çevre Eğitim Vakfı - TÜRÇEV	http://www.turcev.org.tr/V2/Default.aspx	0312 222 12 90 ankara@turcev.org.tr
Türkiye Fuar Yapımcılar Derneği - TFYD	http://www.tfyd.org.tr/	0212 275 4708 info@tfyd.org.tr
Türkiye Otelciler Birliği - TÜROB	https://www.turob.com/	0212 296 08 80 info@turob.com; turob@turob.com
Türkiye Otelciler Federasyonu - TÜROFED	http://www.turofed.org.tr/	0312 287 70 66 - 76 info@turofed.org.tr
Türkiye Seyahat Acentaları Birliği - TÜRSAB	www.tursab.org.tr	0212 259 84 04 tursab@tursab.org.tr
Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği - TTYD	https://ttyd.org.tr/	0212 347 21 35 - 38 ttyd@ttyd.org.tr
Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı - TÜSEV	https://www.tusev.org.tr/tr	0212 243 83 07 İnternet sitesinden mesaj atılıyor
Ulusal Kamp ve Karavan Federasyonu - FICC	https://ukkf.org/	0532 317 15 77 info@ukkf.org
Uluslararası Fuar Yapımcıları Derneği - UFYD	http://ufyd.org/	0212 212 83 93 0539 574 00 76
Uluslararası Kongre Ve Toplantılar Birliği - ICCA	https://www.iccaworld.org/	0312 398 19 19 İnternet sitesinden mesaj atılıyor

STK: SAĞLIK TURİZMİ	İNTERNET ADRESİ	TELEFON-İLETİŞİM
Uluslararası Turizm Tanıtım Derneği - UTTAD	http://www.uttad.org/	0533 515 94 59 - 0212 288 09 02 info@uttad.org
Adana Sağlık Turizmi Derneği - ASTD	https://www.facebook.com/adanastd/?locale=tr_TR	0322 454 44 30
Ağız Diş Sağlığı Kuruluşları Ve Sağlık Turizmi Derneği - ADİSSAD	http://adissad.org/	0212 533 03 03 iletisim@adissad.org
Anadolu Sağlık Turizm Derneği - ASTUDER	http://www.astuder.org.tr/	0352 333 22 33 info@astuder.org.tr
Antalya Sağlık Turizm Derneği - ANSAT	https://ansat.org.tr/index/	0532 541 14 51 info@ansat.org.tr
Bursa Sağlık Turizmi Derneği - BUSAT	http://busat.org.tr/	info@busat.org.tr
Orta Karadeniz Sağlık ve Turizm Derneği - OKSAT	https://www.facebook.com/watch/?v=350673979895007	0542 428 65 55 http://oksat.site/
Özel hastane ve sağlık Kuruluşları Derneği - OHSAD	https://ohsad.org/	0212 247 0700
Sağlık ve Doğal Terapiler Derneği	http://www.saglikterapi.org/category/spor/	0532 5073009 saglikterapi@gmail.com
Sağlık Turizm Derneği	https://www.saglikturizmdernegi.com/	0542 487 47 20 saglikturizmi2019@gmail.com
Sağlık Turizmi Geliştirme Konseyi Derneği - THTC	https://www.thtcd.org/tr/	0212 237 80 69 baskanlik@thtcd.org
Termal Sağlık ve Turizm Derneği - TESTUD	http://www.testud.org/	0312 213 37 00 info@testud.org
Trakya Sağlık Turizmini Geliştirme Derneği	https://www.trakyaka.org.tr/	0850 450 09 59 bilgi@trakyaka.org.tr
Türkiye Kaplıca, Talassoterapi ve Kür Merkezleri Derneği	https://www.termalspasaglik.com/dernekler/	0212 635 12 01 info@spaturkey.com
Türkiye Sağlık Turizm Derneği	http://saglikturizmi.org.tr/tr	0850 302 62 63 saglikturizmi@gmail.com

Tablo 1’de görülen STK’lar turizm alanında faaliyet gösteren 87 adet vakıf ve derneklerden oluşmaktadır. Ayrıca Tablo 1’de sağlık turizmi ile ilgilenen 14 adet STK, tablonun sonunda ayrı bir bölüm altında toplanmıştır. STK’ların internet siteleri incelendiğinde, kuruluş amaçlarının birkaç farklı başlık altında toplandığı görülmektedir.

Kültürel tanıtım, yerel sanatların geliştirilmesi yoluyla bölgenin ve ülkenin gelişimini sağlamak amacıyla kurulan STK’lar bulunmaktadır. Anadolu Kültür, ATFD, Ayhan Şahenk Vakfı, BERSEV, BKSTV, ÇEKÜL, Çorum Kültür ve Turizm Derneği, Dünya Mirası Gezginler Derneği, Ege Turizm Derneği, ETTDER, Göçek Derneği, ISKED, KORDER, Kültür Kenti Vakfı, Lozan Mübadilleri Vakfı, Manisa’ya Tanıtma ve Turizm Derneği, NALTUD, TDGD, Şavşat Kültür Turizm ve Dayanışma Derneği, Tarih Vakfı, UTTAD yöresel kültürün tanıtımı ve korunması için faaliyetlerde bulunmaktadır. Ayrıca Tarihi Kentler Birliği de Avrupa’nın Tarihi Kentler Birliği’nde Türkiye’nin temsilini sağlamakta ve kentler arasında kültürel ve doğal mirasın korunması için çalışmalar yapmaktadır.

Arkeolojik çalışmalara destek vererek, arkeologların sorunlarını çözmeye yönelik çalışmalar yapan Arkeologlar Derneği’nin yanı sıra arkeolojik ve turistik tarihi değerler ile zenginlikleri ortaya çıkartıp koruyarak, ülkenin kültürel ve tarihi varlıklarını değerlendirmek amacıyla Abana Turizm Derneği faaliyet göstermektedir.

Turizm ve çevresel sürdürülebilirlik konularına eğilim gösteren STK'lar, ekolojik yaşamı korumaya, sorunları çözmeye önem vermektedirler. Sürdürülebilir bir turizm için çalışmalar yapan STK'lar BEYUTAB, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği, Doğa Derneği, EGET, Eko Turizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, Karadeniz Doğa ve Çevre Derneği, TAÇ, TEMA vakfı, TÜRÇEV olarak sıralanabilir.

Sektörel sorunların çözülmesine yönelik çalışmalar yapan, tanıtım ve organizasyonlar gerçekleştirerek, pazarlama faaliyetlerinde bulunan STK'lar, turizm sektörünün gelişmesine katkı sağlamaktadır. AKTOB, ALTİD, ATİD, AYTUGEB, BAKTOD, BODER, ÇUKTOB, EKTİD, ETİK, FETOB, Foça TUDER, GETOB, GÜMTOB, ICCA, İSTTA, TÜROB, TTYD, UTTAD buldukları bölgelerin turistik gelişimine katkıda bulunan STK'lardır. Fuarlar ile ilgili teknik ve mesleki destek vermek amaçlı TFYD, UFYD ile kamp ve karavancıları bir araya getirmek için FICC etkinlikler düzenlemektedir.

Seyahat ve turizm alanında çalışmalar yapan, Skål International İstanbul Club, Turizm ajansı, TUGEV, TUYED, Turizm Days, tüm turizm sektörüne hitap etmektedir. TUADER turizm akademisyenlerini bir araya toplama amacıyla çalışmalar yaparken, TURSAM güncel verileri sektörün ihtiyaçları doğrultusunda derlemektedir

İşletmeciler ile yatırımcılar arasında sorunları çözüp, iş birliği sağlamaya yönelik çalışmalar yapan DENTUROD, GATOD, KAPTİD, KATİD, KODER, TİSAD, TÜROFED, TÜSEV ve Turizm Konseyi kamu ile özel sektör arasındaki ilişkileri organize etmeye yardımcı olmaktadır.

Sektörde çalışanların sorunlarını çözmek amacıyla faaliyet gösteren TÜRSDAD, POYD, eğitim ve bilgilendirme çalışmaları yapan ATİB, TURDAY, TURID, TUROYD ve ayrıca İstanbul Büyük Şehir Belediyesiyle turizm sektörü arasında koordinasyon sağlayan Turizm Platformu bulunmaktadır.

Gönüllülük esasıyla gençlerin kültürel etkinliklere katılmasını sağlayacak çalışmalar yapan Gençtur, Gönüllü Hizmetler Derneği, PKU ile gençleri sanatla buluşturmayı amaçlayan SANSEV çocuk ve gençlerin kültürel gelişimine katkı sağlamak amacıyla faaliyet gösteren STK'lardır.

Seyahat acentaları arasında ekonomik ve sosyal yardımlaşma ile birlik sağlamak için SAYD, TUSAD ve TURSAB faaliyet gösterirken, HURSAD hac ve umre organizasyonu yapan acentalar arasında birlik sağlamak amacındadır.

Tablo 1'in alt kısmında ayrıca 14 adet sağlık turizmi alanında gelişme sağlayacak şekilde faaliyet gösteren STK'lar gösterilmiştir. Sağlık turizmiyle ilgili kurumlar arasında işbirliği yapılması ve daha fazla tedavi maksatlı turist çekerek sağlık turizminin gelişmesi için ASTD, ASTUDER, ANSAT, BUSAT, OKSAT, OHSAD, Sağlık Turizm Derneği, Trakya Sağlık Turizmini Geliştirme Derneği faaliyet göstermektedir.

ADİSSAD diş hastaneleri, poliklinikleri, diş merkezleri ve diş hekimleri arasında dayanışma sağlayarak, problemleri çözme amacını taşıırken THDC, Türkiye'de nitelikli sağlık hizmeti veren profesyonellerin, teknolojik gelişmelerin, hastaneleri ve sağlık kuruluşlarının tanıtımını yapar.

Sağlık ve Doğal Terapiler Derneği doğal sağlık ve terapiler ile ilgili bilimin gelişmesini sağlamaya çalışmakta, TESTUD iklim kürü, rehabilitasyon, fizik tedavi, diyet, cilt sorunu gibi sebeplerle seyahat eden turistlere termal tesisleri tanıtmayı, Türkiye Kaplıca, Talassoterapi ve Kür Merkezleri Derneği ise balneoloji² ve kaplıca tıbbının bir disiplin olarak gelişimi için çalışmalar yapmaktadır.

Turizmin tanıtımı, yatırımlar, kültürel değerlerin ve çevrenin korunması, sektörde çalışanların eğitimi ve bilgilendirilmesi, gençlerin kültürel etkinliklere katılımının sağlanması, acentaların birliği konularında faaliyetlerde bulunan STK'lara ilaveten yiyecek- içecek (F&B) alanında hizmet veren, Türk mutfağını geliştirmeye çalışan STK'lar Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Yiyecek - içecek alanında hizmet veren sivil toplum kuruluşları

STK: F&B	İNTERNET ADRESİ	TELEFON/ İLETİŞİM
----------	-----------------	-------------------

² Balneoloji yer altı suyu ve iklim kaynaklı doğal iyileştirici faktörlerdir. (kaynak: <https://www.balcovatermal.com/>)

Aşçılar Derneği İstanbul	https://www.ascilarderneji.org.tr/	0212 227 86 89 info@ascilarderneji.org.tr
EKS Mutfak Akademisi	https://www.eksmutfak.com.tr/	0216 325 15 00 info@eksmutfak.com.tr
Gastronomi Derneği	https://gastronomiderneji.com.tr/baskan.php	Gastronomiderneji@gmail.com info@gastronomiderneji.com.tr
Gastronomi Turizm Derneği - GTD	http://www.gastronomiturizmiderneji.com.tr/	0212 219 31 48 Info@gastronomiturizmiderneji.com.tr
Şef Mavi Fethiye Profesyonel Aşçılar Derneği - TASFED	http://www.tasfed.org.tr/dernekdetay.aspx?id=5	0532 503 61 02 info@tasfed.org
Turizm Restoran Yatırımcıları ve Gastronomi İşletmeleri Derneği - TURYID	https://www.turyid.org/	0212 241 75 65
Tüm Aşçılar ve Pastacılar Konfederasyonu TAŞKAPON	http://www.taspakon.org.tr/	0216 706 1038 info@taspakon.org.tr
Tüm Restoranlar ve Turizmciiler Derneği - TÜRES	https://tures.org.tr/	0212 696 26 26 info@tures.org.tr
Türkiye Aşçılar ve Şefler Federasyonu - TAŞFED	https://tasfed.net/	0541 785 39 49 info@tasfed.org
Türkiye Gastronomi Birliği	https://gastronomibirliigi.org.tr/	istanbul@gastronomibirliigi.org.tr
Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu - TGDF	https://www.tgdf.org.tr/	0216 651 86 81 tgdf@hs01.kep.tr

Tablo 2’de dernek ve vakıf olarak faaliyette bulunan 11 adet yiyecek - içecek alanındaki STK görülmektedir. Türk yemek kültürünü araştırıp geliştirmek, sektör çalışanlarının eğitimlerini desteklemek, Türk mutfağının tanıtımını yapmak, Dünya mutfaklarını, Türk aşçılara tanıtmak amacıyla Aşçılar Derneği İstanbul, EKS, TASFED, TAŞKAPON, TÜRES ve gastronomi dernekleri faaliyet göstermektedir. Yiyecek - içecek sektöründeki sorunlara çözüm bulmak amacıyla TURYID ve TGDF çalışmalar yapmaktadır. TAŞFED ise turistik işletmelerde çalışanlar arasında iletişim kurulması için faaliyetlerde bulunmaktadır.

Türkiye’nin yerli ve yabancı turistlere tanıtımı için çalışan rehberler için kurulmuş olan STK’lar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Rehberlik alanındaki sivil toplum kuruluşları

STK: REHBERLİK	İNTERNET ADRESİ	TELEFON / İLETİŞİM
Ankara Turist Rehberler Odası - ANRO	https://www.anro.org.tr/	0312 468 98 99 anro@anro.org.tr
Antalya Rehberler Odası - ARO	https://aro.org.tr/	0531 782 63 82 aro@aro.org.tr
Aydın Turist Rehberleri Odası - ATRO	https://www.atro.org.tr/	0256 612 91 18 atrobilgi@gmail.com
Bursa Turist Rehberleri Odası - BURO	https://www.buro.org.tr/	0224 225 25 16 buro@buro.org.tr
Çanakkale Bölgesel Turist Odası - ÇARO	https://caro.org.tr/	0286 210 01 07 info@caro.org.tr
İstanbul rehberler odası - İRO	https://iro.org.tr/	0212 292 05 20 iro@iro.org.tr

İzmir Turist Rehberler Odası - İZRO	https://www.izro.org.tr/	0232 464 5642 info@izro.org.tr
Muğla Turist Rehberleri Odası - MUTRO	https://mutro.org.tr/	0252 212 44 74 - 0539 854 18 88 48muro48@gmail.com
Nevşehir Rehberler Odası - NERO	https://nero.org.tr/	0384 212 6907 info@nero.org.tr
Şanlıurfa Bölgesel Turist Rehberleri Odası - ŞURO	https://suro.org.tr/	0551 241 23 23 suro@suro.ogr.tr
Tarih Kültür Turizm Rehberler Derneği - TKTC	https://tktc.org.tr/	sosyalmedya@tktc.org.tr
Trabzon Rehberler Odası - TRO	tro@tro.org.tr	0542 692 62 12
Turist Rehberleri Birliği - TUREB	http://www.tureb.org.tr/	0312 417 03 92 infotureb@tureb.org.tr
Turist Rehberleri Vakfı - TUREV	https://www.trv.org.tr/	0501 234 56 78 turev@trv.org.tr

Tablo 3’de rehberler için kurulmuş olan 14 adet STK görülmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile meslek kuruluşları arasındaki ilişkiler ile ilgili çalışmalar yapan ANRO, rehberlerin arasında dayanışma sağlayarak, ortak çıkarlarını gözetmek maksadıyla ARO, ATRO, BURO, ÇARO, İRO, İZRO, MUTRO, NERO, ŞURO, TRO faaliyet gösteren STK’lardır.

TKTC rehberlerin arasında dayanışma ve mesleki gelişmelerini sağlamanın yanı sıra çalışma şartlarının iyileşmesi için faaliyetlerde bulunurken, TUREB kaçak rehberliğin önüne geçebilmek, TUREV ise turistlere doğru bilgilendirme yapılabilecek şekilde rehberlerin eğitim almasını sağlamaya çalışmaktadır.

Tablo 4’de rekreasyon faaliyetleri için çalışmalar yapmakta olan sivil toplum kuruluşları gösterilmiştir.

Tablo 4. Rekreasyon alanında hizmet veren sivil toplum kuruluşları

STK: Rekreasyon	İNTERNET ADRESİ	TELEFON / İLETİŞİM
Rekreasyon Araştırmaları ve Çalışmaları Derneği - RekÇAD	https://www.rekcad.org/	İnternet sitesinden mesaj atılıyor
Bumerang İzcilik ve Rekreasyon Derneği	https://aif.org.tr/?h200/bumerang-izcilik-ve-rekreasyon%3Cbr%3Edernegi---istanbul	
Rekreasyon Derneği Sanat Sitesi	https://www.facebook.com/groups/33645846727	İnternet sitesinden mesaj atılıyor
Oba İzcilik ve Rekreasyon Derneği	https://aif.org.tr/?h172/oba-izcilik-ve-rekreasyon%3Cbr%3Edernegi---istanbul	

Tablo 4’de gösterilmiş olan 4 adet STK rekreasyonel faaliyetlerle ilgili hizmet vermektedir. RekÇAD rekreasyon ile ilgili farklı disiplinlerde yapılan faaliyetleri araştırırken, Bumerang ve Oba İzcilik ve Rekreasyon Dernekleri çocukların doğanın içinde mutlu bir şekilde yaşayarak, üretmesini ve böylece başarılı bireyler olmasını sağlamaya çalışmaktadır.

Tablo 5’de ulaşım hizmetleri konusunda hizmet sağlayan sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır.

Tablo5. Ulaşım alanında hizmet veren sivil toplum kuruluşları

STK: ULAŞIM	İNTERNET ADRESİ	TELEFON / İLETİŞİM
Bisikletli Ulaşım Derneği - BİSUDER	http://www.bisuder.org/	0532 599 17 87 bisikletliulasimdernegi@gmail.com bilgi@bisuder.org
Cyclist Türkiye	https://www.cyclistmag.com.tr/	0216 504 01 63 info@cyclistmag.com.tr
Demiryolu Taşımacılığı Derneği - DTD	http://www.dtd.org.tr/	0216 495 29 65-69 info@tdt.org.tr
Deniz Turizm Birliği - Türkiye Marinaları Deniz Turizm Birliği - DTB	https://denizturizmbirligi.org.tr/	0312 231 67 68 - 0542 312 46 45 info@denizturizmbirligi.org.tr
EMBARQ Türkiye - Sürdürülebilir Ulaşım Derneği	https://embarqturkiye.org/	İnternet sitesinden mesaj atılıyor
Fethiye Yat İşletmecileri Derneği -FEYİDER	https://www.facebook.com/feyider/	0533 730 24 15
Hava-İş	http://www.havais.org.tr/	0212 660 20 95
Hava-Sen	https://www.havasen.org.tr/	0212 806 98 35
İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz Karadeniz Bölgeleri Gemi Sanayicileri Derneği - GESAD	http://www.gesad.org.tr/	0216 447 1310 info@gesad.org.tr
İzmir Kruvaziyer ve Deniz Turizm Derneği	https://www.facebook.com/groups/302139434074245/	Facebook üzerinden mesaj atılıyor
Kentlerde Yeşil Ulaşım - Heinrich Böll Stiftung Derneği	https://tr.boell.org/tr/2014/06/16/kentlerde-yesil-ulasim-0	kristian.brakel@tr.boell.org
Pamukkale Bisiklet Derneği	http://www.pamukkalebisikletdernegi.com/bizden.html	0533 554 88 78 bilgi@pamukkalebisikletdernegi.com
Rayder Raylı Ulaştırma Sistemleri ve Sanayicileri Derneği - RAYDER	https://rayder.org.tr/	0216 449 15 52 rayder@rayder.org.tr
Sürdürülebilir Ulaşım ve Şehirler Derneği MFİB - CFCU	http://www.cfcu.gov.tr/tr/grant/65555	0312 295 49 00 cfcu_info@cfcu.gov.tr
The City Fix	https://thecityfixturkiye.com/	İnternet sitesinden mesaj atılıyor
Turizm Taşımacıları Derneği - TTDER	http://www.ttder.org.tr/	0212 291 65 38 info@ttder.org.tr
Tüm Oto Kiralama Kuruluşları Derneği - TOKKDER	http://tokkder.org/	0212 266 51 73
Tüm Otobüsçüler Federasyonu - TOF	http://www.tof.org.tr/	0212 658 3210 info@tof.org.tr
Tüm Sivil Havacılar Derneği - TUSHAD	https://www.tushad.org/	0542 388 74 23 info@tushad.org

Türk Ulaşım-Sen	www.turkulasimsen.org	0312 424 22 66 info@turkulasimsen.org
Türkiye Akıllı Ulaşım Sistemleri Derneği - AUSDER	https://www.ausder.org.tr/	0312 809 75 79 - 0538 542 79 75 aus@austurkiye.org.tr
Türkiye Havayolu Pilotları Derneği - TALPA	https://www.talpa.org/	0212 662 12 01
Türkiye Havayolu Pilotları Vakfı	https://pilotlarvakfi.org.tr/	0212 663 82 39 info@pilotlarvakfi.org.tr
Türkiye Otobüsçüler Federasyonu - TOFED	http://www.tofed.org.tr/	0212 658 19 88 info@tofed.org.tr
Türkiye Özel Sektör Havacılık İşletmeleri Derneği- TÖSHİD	https://www.toshid.org/#	212 465 72 36 info@toshid.org
Türkiye Sürdürülebilir Kent içi Ulaşım Ağı - Aktif Yaşam Derneği	https://aktifyasam.org.tr/proje/turkiye-surdurulebilir-kent-ici-ulasim-agi/	0212 232 45 93 info@aktifyasam.org.tr
Türkiye Turing Ve Otomobil Kurumu - TTOK	https://www.turing.org.tr/	0212 658 19 88 info@tofed.org.tr
Ulaşım Sektörü	https://www.ulasimsektoru.com/dernekler/	0212 274 38 73 info@ulasimsektoru.com
Ulaşım Sistemleri Sanayicileri Derneği - USSAD	https://www.ussad.org.tr/	0533 620 1500 ussad@ussad.org.tr
Ulaşım ve Su Hizmetleri Derneği / Sandığı	http://ulasimvesuhizmetleri.org.tr/Default.aspx	0232 999 99 99 iletisim@ulasimvesuhizmetleri.org.tr
Ulaşım ve Turizm Hizmetleri Derneği	https://www.facebook.com/UlasimveTurizmDer/	
Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği - UTİKAD	https://www.utikad.org.tr/	0212 663 08 85
WRI Turkey Sustainable Cities (Sürdürülebilir Ulaşım Derneği) - DEVEX	https://www.devex.com/	İnternet sitesinden mesaj atılıyor
WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler	https://wrishirler.org/	İnternet sitesinden mesaj atılıyor
Yat Turizm Derneği - YTD	http://ytb.org.tr/	0216 348 8144 bilgi@turdef.org.tr
Yeşilist - Sürdürülebilir ulaşım derneği	https://www.yesilist.com/tag/surdurulebilir-ulasim-derneği/	0212 258 9339 info@yesilist.com

Tablo 5’de yer alan STK’lar 36 adet olup, ulaşım alanında hizmet vermektedirler. BİSUDER, Cyclist Türkiye, Pamukkale Bisiklet Derneği bisikletin araç olarak kabulüne ve bisiklet kültürünün gelişmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Şehir içi ulaşım sorunlarına çözüm bulabilmek, güvenli ulaşım sağlayarak temiz bir ortak alan sağlamak için EMBARQ Türkiye; sürdürülebilir ve yeşil bir ulaşım politikası geliştirmek için Kentlerde Yeşil Ulaşım, CFCU, The City Fix, Aktif Yaşam Derneği, DEVEX, WRI Türkiye Sürdürülebilir Şehirler ve Yeşilist dernekleri çeşitli faaliyetlerde bulunmaktadır.

Fethiye Yat İşletmecileri Derneği, yat işletmecilerini bir araya getirmekteyken, YTD yatçılığı İzmir Kruvaziyer ve Deniz Turizm Derneği ise bölgesel çekicilikleri tanıtmaya, DTB ile GESAD ise işletmeler arasında iletişime ve teknik konularda yardımcı olmaya çalışmaktadır.

DTD ve RAYDER raylı sistemlerin yaygınlaştırılması için çalışmaktadır. UTİKAD ise hava, kara, deniz ve demiryolları taşımacılığı ile liman işletmeciliği, kargo hizmetleri veren lojistik firmalarını temsil etmektedir.

Ulaşım Sektörü, Ulaşım ve Su Hizmetleri Derneği / Sandığı, Ulaşım ve Turizm Hizmetleri Derneği, TTDER turizm taşımacılığı hakkında araştırmalar yaparak, üyelerini bilgilendirmekte, üyelerinin menfaati doğrultusunda çalışmalar yaparken, TOKKDER, TOF, TOFED teknolojik gelişmeleri takip ederek kaliteli hizmet sağlama, müşteri memnuniyetini yükseltecek çalışmalar ile ilgilenmektedir. TTOK, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren turizmin gelişmesi için çalışmalar yapmaktadır.

Türk Ulaşım-Sen ulaşım sektöründe çalışan kamu görevlilerinin örgütlendiği bir STK iken, AUSDER akıllı ulaşım sistemleri üzerinde çalışmakta, USSAD ise sinyalizasyon ile ilgili çalışmalar yapan işletmeler arasında işbirliğini arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Hava-iş, Hava-sen, TALPA, Havayolu pilotları derneği havayolu çalışanları için faaliyetlerde bulunurken, TUSHAD ve TÖSHİD sivil havacılık hakkında bilgilendirme yapmak, rekabetin korunmasına ve emniyetli bir büyümenin sağlanması için çalışmalar yapmaktadır.

Bölgesel güçlendirme, turizm tanıtım ve pazarlama faaliyetleri, sürdürülebilirlik gibi pek çok alanda çalışmalar yapan STK'lar, Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremde, çeşitli yardımlar toplamış, enkaz altında kalan rehberlik öğrencilerinin durumunu takip etmeye çalışmış, bölgeye ulaşım ve gönüllü açığı temin etmişlerdir.

Sonuç

STK'lar gönüllü bireylerin bir araya gelmesiyle oluşan kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Demokrasinin olduğu toplumların vazgeçilmez mihenk taşı olan STK'lar toplum içerisinde çok sesliliği ve gelişmişliği temsil etmektedir. Bireyler ile diğer birçok kurum- kuruluş arasında köprü görevi gören STK'lar birçok sektörde önemli bir yere sahiptir. Bu sektörlerden biri de turizm sektörüdür. STK'lar turizm alanında faaliyet gösteren tüm paydaşlar arasında bağlantı kurabilecek yapıda kuruluşlardır.

Cumhuriyet döneminde turizmde STK'ların gelişimini konu alan bu çalışmanın sonucunda bir takım çıkarımlarda bulunulmuştur. Turizm alanında faaliyet gösteren 166 adet aktif internet sitesine ve iletişim adresine sahip STK bulunmuştur. Yiyecek-içecek, rehberlik, rekreasyon, ulaşım, turizm ve sağlık turizmi alanında faaliyet gösteren STK'lar olmak üzere toplamda beş kategoride ele alınmıştır. Turizm alanında faaliyet gösteren bu STK'ların amaçları:

- Kültürel tanıtım, yerel sanatların geliştirilmesiyle ülkenin gelişimine katkıda bulunmak,
- Kültürel ve doğal mirasın korunması konusunda çalışmalar yapmak,
- Turizm ve çevresel sürdürülebilirlik konusunda çalışmalar yapmak,
- Sektörel sorunların çözümüne yönelik çalışmalar yapmak,
- Sektör ve çalışanlar arasında aracılık yapmak ve sorunlarla ilgili çalışmalar yapmaktır.

Turizm alanında faaliyet gösteren STK'lar, çeşitli amaçlarla turizm paydaşları arasındaki iletişimin sağlanmasında önemli rol oynamaktadırlar. Özellikle bölgesel ve ulusal düzeyde kalkınmanın sağlanması, turizm pazarlama ve planlama politikalarının hazırlanması, çevre politikalarıyla sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizm faaliyetleri konusunda bilinçlendirilmesi gibi faaliyetlerde STK'ların önemli rolü bulunmaktadır.

Sağlık turizmi, yiyecek içecek, rehberlik, rekreasyon ve ulaşım alanında kâr amacı gütmeksizin, çalışanların ve sektörün faydasına olacak şekilde faaliyet gösteren STK'ların amaçlarıysa şu şekilde sıralanabilir:

- Türk mutfağını dünyaya ve Dünya mutfağını Türk aşçılara tanıtmak,
- Rehberlik faaliyetleri ve kaçak rehberliği önlenmek,
- Sağlık turizmini geliştirmek için çabalamak,
- Kaplıca turizmi için faaliyetlerde bulunmak,
- Rekreasyonel aktivitelere katılımı teşvik etmek,
- Güvenli ve çevreci bir anlayışla şehir içi ulaşımı yaygınlaştırmaya çalışmaktır.

Gönüllük esasıyla, merkezi otoritelerden bağımsız şekilde faaliyet gösteren STK'lar çevre, sürdürülebilirlik, akıllı ve doğa dostu ulaşım siteleri, gençlerin turizme katılımı, sağlık ve kaplıca turizmini teşvik ve tanıtım, rehberlerin sorunları, yiyecek içecek alanında yer alan çalışanların iletişimi, bilgilerinin artırılması için çeşitli faaliyetlerde bulunurlar.

Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu 1923 yılından 2023 yılına kadar geçen yüz yıllık sürede, STK'lar demokrasiden güç alarak gelişim göstermişlerdir. Gönüllü katılımcıların çabalarıyla kurulan ve toplum içerisinde var olan sorunların çözümüne ilişkin çalışmalar yapan STK'lar, buldukları destinasyonların ihtiyaçlarına göre faaliyet yürütmektedirler. Turizm sektörü içerisinde farklı faaliyet alanlarında çalışmalar yapan STK'lar turistik destinasyonun kalkınması, tanıtımı, kamu-özel işletmeler- merkezi yönetim arasında köprü görevi görürken, çevresel konularla ilgilenmekte ve yerel halkın çıkarlarını gözetmektedirler. Destinasyondaki turizm politikalarının ve planlanmasının yapılmasında, eğitim, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin yanı sıra sürdürülebilir bir turizm için çalışmaktadırlar.

Teşekkür

Sivil toplum kuruluşlarının internet sitelerinin araştırılması esnasındaki yardımlarından ötürü Mirhan Garipağaoğlu'na teşekkür ederiz.

Kaynakça

- AB Komisyonu. (2022, 11 25.). *2022 Türkiye Raporu*. TC. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı (E.T: 20.01.2023): https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html adresinden alındı
- Akbaş, H., Bozkurt, S., & Yazıcı, K. (2018). Osmanlı Devletinde Loca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi İle Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Eylül(Özel Sayı), 165-202.
- Akçeşme, F. (2013). Sivil Toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(4), 202-225.
- Alim, A. (2010). Habitat II Tartışmaları ve İstanbul'da Toplumsal Dönüşüm. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (16), 367-388.
- Alpay, Ş. (2005). Soruşturma: Meşru Şiddet Kullanımı Tekelinden Çıktığı Ölçüde Devlet, Devlet Olma Niteliğini Yitirir. *Sivil Toplum*, 3(10), 120-123.
- Arslan, S. (2018). Osmanlı'dan günümüze sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlık eğitimine katkıları. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 59-76.
- Artun, C., & Akbulut, O. (2015). Yönetimsel bir olgu olarak sürdürülebilir turizm: Fethiye'deki yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(14).
- Aydın, E., & Selvi, M. (2012). Kırsal Turizmde Yerel Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Düzce İli Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 145-155.
- Bayartan, M. (2008). Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları X-1*.
- Bayram, G., Bayram, A., & Sürücü, Ö. (2016). Sürdürülebilir kalkınma için turizm: Şanlıurfa'da bulunan sivil toplum kuruluşlarının görüşleri. *ÜNİDAP Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı*. Muş.
- Baysal, K. (2020). Sivil Toplum Kuruluşlarının Turizm Destinasyonlarındaki Rolü: Sarıgerme Çevre Eğitim Derneği (SARÇED) Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, (özel sayı 5), 18-40.
- Bekçi, M., & Şahin, S. (2019). Sürdürülebilir turizm kapsamında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları üzerine bir inceleme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 81-105.

- Çaha, Ö. (1995). Cumhuriyet Türkiye'sinin İlk Yıllarında Sivil Toplum. *Journal of Islamic Research*, 8(2), 99-113.
- Demirci, M. (2014). Sivil toplum kuruluşlarında hizmetkâr liderlik davranışı düzeyinin belirlenmesine yönelik bir çalışma: Turizm sektörü örneği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(1), 177-184.
- DERBİS. (2023). *Dernekler Bilgi Sistemi*. TC.İçişleri Bakanlığı Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü: <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernekler-bilgi-sistemi-derbis> adresinden alındı
- Dunkerley, D., & Fudge, S. (2004). The role of civil society in European integration A framework for analysis. *European Societies*, 6(2), 237-254.
- Edwards, M. (1997). Organizational learning in non-governmental organizations: What have we learned?. *Public Administration and Development: The International Journal of Management Research and Practice*, 17(2), 235-250.
- Evcin, E. (2014). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında turizm ve tanıtma faaliyetleri. *Atatürk Yolu Dergisi*, 14(55), 23-82.
- Folger, J. (2022, 06. 28.). *Non-Governmental Organization (NGO)? Definition, Example, and How it Works*. Investopedia: <https://www.investopedia.com/ask/answers/13/what-is-non-government-organization.asp> adresinden alındı
- Gökkaya, S., & Demirkol, Ş. (2017). Turizm alanındaki meslek kuruluşlarının Türk turizm endüstrisinin gelişimine katkısı nedir?. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 241-256.
- Güney, D., & Bahar, O. (2017). Turizm Sektöründeki Sivil Toplum Kuruluşlarının Tarihsel Gelişimi ve STK'ların Turizm Rekabetine Etkisi. *4th International Congress of Tourism & Management Researches*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Harman, S. (2014). Sivil Toplum Kuruluşlarının Turizm Sistemindeki İşlevleri Üzerine Bir İnceleme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(26), 343-360.
- Kaymaz, Y. (2022). Osmanlı Devleti'nde Sivil Topluma İlişkin Bir Değerlendirme. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 132(260), 143-158.
- Keskin, A. (2016). Yerel kalkınmada yerel yönetimlerin rolü: Turizm örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1).
- Keyman, E., & İçduygu, A. (2003). Globalization, civil society and citizenship in Turkey: Actors, boundaries and discourses. *Citizenship Studies*, 7(2), 219-234.
- Keyman, F. (2004). Sivil toplum, sivil toplum kuruluşları ve Türkiye. *Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları no 4*. İstanbul (E.T: 5.1.2023): İstanbul Bilgi Üniversitesi, http://stk.bilgi.edu.tr/docs/keyman_std_4.pdf.
- Küçük, M., & Güneş, G. (2013). Sivil toplum kuruluşları ve çevresel sürdürülebilirlik. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(2), 298-311.
- Lale, A., & Kaymaz, M. (2019). Türk Sivil Toplumunun Tarihi Gelişimi: Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e Mukayeseli Bir Analiz (1839-1950). *Social Sciences Studies Journal*, 5(49), 6390-6399.
- Memişoğlu, D., Kiriş, H., & Eser, B. (2006). Son Kamu Yönetimi Reformlarında Sivil Toplumun Yeri. *Sivil toplum/ Sivil toplum kuruluşlarına tarihsel ve kavramsal bakış*, (s. III. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi).
- Saunier, P. (2009). International Non governmental organizations. *Hal open science*.
- Semiz, D. (2021). Gönüllülüğün Yaygınlaşması İçin İhtiyaçlar ve Öneriler. *Liderlik Gönüllülük ve Gönüllü Liderliği* (s. 133-145). içinde İstanbul: Beta Yayınevi.

- Simpson, M. (2008). Community benefit tourism initiatives—A conceptual oxymoron? *Tourism management*, 29(1), 1-18.
- Şahin, L., & Öztürk, M. (2011). Küreselleşme sürecinde sivil toplum kuruluşları ve Türkiye'deki durumu. *Journal of Social Policy Conferences*, 54, (s. 3-29).
- Şahin, O., & Akboğa, S. (2019). Türkiye'de devlet-sivil toplum kuruluşları ilişkisi ve sivil toplum kuruluşlarına katılım. *International Journal of Political Science and Urban Studies*, 7(2), 405-427.
- Talas, M. (2011). Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 387-401.
- TDK. (2023). *Güncel Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu (E.T.05.01.2023): <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tosun, C. (2000). Limits to community participation in the tourism development process in developing countries. *Tourism management*, 21(6), 613-633.
- Tosun, E. K. (2007). Avrupa birliğine üyelik sürecinde Türkiye'de yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 3(2), 1-16.
- Tunç, H. (1998). Türkiye'de askeri darbeler, muhtıralar ve sivil toplum kuruluşlarının tepkileri. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1-2), 125-164.
- TUSEV. (2011). *Türkiye'de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası, Uluslararası*. İstanbul: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TUSEV).
- Tüzün, N. (2018). Osmanlı Teşkilatlarına Toplu Bir Bakış. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi, Summer (18)*, 231-238.
- Ulucan, E., & Kızılırmak, İ. (2020). Kırsal Turizmde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri ve Önemi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 729-745.
- Ünalımsı, A. (2016). Osmanlıdan Günümüze Siyasal Alanda Yaşanan Gelişmelerin STK'lar Üzerindeki Etkisi. *Karadeniz Araştırmaları*, (50), 139-152.

EXTENDED ABSTRACT

Non-Governmental Organizations (NGOs) are foundations that individuals join voluntarily without any obligation. These organizations have been established so that individuals can come together on a voluntary basis and solve problems without a profit motive. Their main aim is to act along with the public and private sectors in order to increase the societies quality of life. These organizations have been established so that individuals can come together on a voluntary basis and solve problems without a profit motive. Their main aim is to act together with the public and private sectors to increase the quality of life of the society.

NGOs can mobilize the government by raising issues that society is sensitive about. By following the effect of the state's work on people, they can ensure its control and contribute to democratization. Also, they can lobby to find solutions to social problems, call the state for legal regulations, support prominent figures with their work and academic studies, and draw the world's attention to environmental issues by creating an agenda with various media tools and publications. NGOs cooperate with the government in solving social problems. In addition, NGOs make efforts to raise awareness in society, attract the attention of state, and find solutions to problems by working on various issues.

As in many countries, NGOs are among the organizations with an important structure in Turkey. The development of these organizations historically dates back to the pre-Republican era. They are considered as pre-Republican and post-Republican. The development and continuity of NGOs in the pre-Republican period, that is, in the Ottoman period, was hindered by the thought that they could create polyphony in the society. Therefore, the transformation of non-governmental organizations such as craft or tradesmen guild organizations, sect, ahi-order, and people systems operating at that time into non-governmental structures was prevented. Even though there was no Western understanding of NGOs, there

were some organizations that carried out NGO activities during the Ottoman period. These organizations are;

- Foundations: were the institutions responsible for fulfillment of many services such as inns, schools, mosques, libraries, hospitals, fountains, public fountains, soup kitchens, water supply and maintenance of these facilities, and sometimes even cemeteries.
- Tradesmen Guilds: were professional organizational structures established by artisans operating in similar business lines under the supervision of the state act as intermediaries between the public and the central administration, and also assisted the provincial organization of the central administration.
- Ahi Order: that ensured the protection of professional ethics, solidarity, and social order, as a non-profit and voluntary organization, has also fulfilled its function as a "social security" institution since it has a structure that helps those in need.

During the single-party period, after the proclamation of the Republic, while striving to create a Western-modern society, the pressures and prohibitions against the opposition also prevented the development of civil society. Democracy and civil society began to reshape in 1946. Following the adoption of the Societies Law, it was possible to establish associations independently from the central administration. Since the transition to the multi-party period, elements of civil society began to emerge. Issues such as liberalization, human rights, civil society, environment, and women started to come to the fore in the 1980s. The concept of civil society has become an important concept for the political and social structure.

Non-governmental organizations working in the field of tourism have tried to find solutions to the problems experienced in tourism and to promote the attractiveness of the country. NGOs have a strong influence on Officials who do not know the local people or do not have a tourism background. NGOs defend the interests of the local people in regions where tourism investment is made. NGOs take into account the interests of local people along with the protection of the natural environment for sustainable tourism. They can directly and indirectly contribute to the creation and promotion of the tourism destination's image. NGOs, which draw attention to the natural habitats of living things, to protect the environment and resources, and to reduce waste, try to contribute to the economy of the local people by encouraging the sale of products specific to the destination. NGOs can raise awareness of local people about tourism through various educational activities and organize courses that will enable people to earn income from tourism. In addition to providing information about tourism through the conferences and seminars they organize, they can also bring together the stakeholders in the sector.

In this study, which was carried out to provide information about the development of non-governmental organizations between 1923 and 2023 and the NGOs operating in tourism, on the 100th anniversary of the establishment of the Republic, secondary data was used and information was collected from the websites of the relevant NGOs. There are many NGOs, associations, and foundations operating in tourism. DERBİS (2023) shows the number of active associations as 101.309. Stated the number of associations engaged in activities in tourism, culture, and art is 5,946. During the study, the lists made by DERBİS were examined and the web page of each one was accessed. NGOs that do not have an active web page and whose activities have stopped have been excluded from the list, and only NGOs that have a website and contact information are included in the study. Thus, a total of 166 NGOs operating in five categories: "tourism and health tourism", "food and beverage", "guidance", "recreation" and "transportation services" were included in the study.

As a result of the research, the aims of these NGOs operating in the field of tourism are:

- To contribute to the development of the country through cultural promotion and the development of local arts,
- To work on the protection of cultural and natural heritage,
- To work on tourism and environmental sustainability,
- To work towards the solution of sectoral problems,
- To act as an intermediary between the sector and employees and to work on problems.
- The aims of non-profit organizations operating in the fields of health tourism, food and beverage, guiding, recreation and transportation for the benefit of employees and the sector can be listed as follows:
- To introduce Turkish cuisine to the world and World cuisine to Turkish chefs,

- Guidance activities and prevention of illegal guidance,
- To strive to develop health tourism,
- To carry out activities for spa tourism,
- To encourage participation in recreational activities,
- Trying to expand urban transportation with a safe and environmentally friendly approach.